
idealistische opvattingen over diezelfde cultuur zorgden er echter voor dat de vrijzinnigheid de gang van zaken niet kon accepteren: men droeg de plicht om hier en nu handelend op te treden opdat het tij zou keren, nu het nog kon. Cultuurkritiek in de vorm van pessimisme was niet acceptabel. Het tijdschrift worstelde met de verhouding tussen de geestelijke idealen die het koesterde en de noodzaak die het ervoer om op concrete wijze leiding te geven in het beoordelen van de actualiteit. Het is tekenend dat het aantal artikelen van van literaire en culturele aard in de zes jaargangen het aantal artikelen over de actualiteit ruim overstijgt, terwijl het tijdschrift primair actueel wilde zijn. Dit is naar mijn inzicht niet zozeer te wijten aan onmacht of nalatigheid van de redactie maar volgt uit het geloof in de vernieuwende kracht van cultuur en 'geest'. *Het Kouter* was daarmee één van de laatste representanten van een type vrijzinnigheid, dat bestond uit een diepgeworteld, gelovig vertrouwen in de cultuur en zich maatschappijbreed profileerde. De diepte en ernst van de crisis waarin Europa zich bevond en die uitmondde in de Tweede Wereldoorlog heeft dit type vrijzinnigheid zodanig aangetast, dat het zich na de oorlog grondig en opnieuw heeft moeten bezinnen op zijn grondslagen.

Het tijdschrift heeft deze herbezinning helaas niet overleefd. Een deel van de redactie is na de oorlog samen met de redactie van het *Algemeen Weekblad voor Kerk en Christendom* (sinds 1939 de naam van wat voordien het *Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur* heette) gestart met de uitgave van *Wending*.¹¹¹ Volgens oud-redacteur Van Senden, die zichzelf altijd tot de uiterst links-vrijzinnige richting had gerekend en na de Tweede Wereldoorlog gebrouilleerd was met zijn voormalige collega's, had dit tijdschrift echter weinig overeenkomsten met *Het Kouter*. In een terugblik in 1962 schrijft hij: 'Curiositeitshalve vermeld ik nog dat 'Het Kouter' [...] gezegd wordt voort te leven in het bekende tijdschrift 'Wending': Appel die wel héél ver van de stam gevallen is'.¹¹² Hoe het ook zij, in zijn korte bestaan heeft *Het Kouter* een in zes jaargangen opgetaste keur aan artikelen nagelaten, waarvan een groot deel om uiteenlopende redenen nog zeer lezenswaard is. De kundig bestuurde ploegschaar heeft goede voren getrokken, totdat hij vastliep op een harde akker.

¹¹¹ Zie W. Berkelaar, 'Een Woord voor de wereld. Het engagement van *Wending – Maandblad voor evangelie, cultuur en samenleving*, (1946-1991), in: G. Harinck, D.Th. Kuiper (red.), *Anderhalve eeuw protestantse periodieke pers*, Zoetermeer 1999.

¹¹² G.H. van Senden, *Verzamelde werk*, Den Haag 1966 (uitgegeven in eigen beheer), 14.